

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ЦЕНТР ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ,
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ДЕРЖАВНИХ
ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ

***САМОБУТНІСТЬ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.
РОЗВИТОК ТУРИЗМУ НА СЕЛІ***

Чернігів – 2016

Самобутність територіальних громад. Розвиток туризму на селі / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад.: Олексенко Р.М. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2016. – 10 с.

Затверджено до друку навчально-методичною радою Чернігівського центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, протокол № 3 від 21 вересня 2016 р.

© Сіверський центр
післядипломної освіти,
2016

ЗМІСТ

Вступ	4
Самобутність громад, як можливість сільського розвитку	5
Різновиди сільського зеленого туризму	7
Розвиток сільського зеленого туризму	8
Рекомендована література	10

Вступ

Самобутність-це сукупність рис духовної і матеріальної культури, що історично склалася, характерна для конкретної національно-етнічної спільноти, що відрізняє її від відповідних рис іншої національно культурної спільноти й сприяє формуванню етнічної самосвідомості, яка на соціально-психологічному рівні базується на антитезі "ми" і "вони".

Це своєрідність, самостійність у розвитку, в культурі, духовності, звичаях, обрядах, традиціях. Поняття "самобутність" тісно пов'язане з політичними поняттями "незалежність" і "суверенітет", оскільки без усвідомлення власної самобутності не можна бути незалежним.

Провідне місце в системі місцевого самоврядування посідають територіальні громади. Вони являють собою жителів, об'єднаних постійним проживанням в межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Статтею 140 Основного Закону закріплено конституційне право - суб'єктність територіальної громади, визначивши, що саме їй належить право на здійснення місцевого самоврядування, і реалізується воно в самостійному вирішенні громадою питань місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Конституційне положення, ґрунтуючись на самобутніх самоврядних традиціях українського народу та враховуючи демократичний досвід організації місцевого самоврядування в зарубіжних країнах, вимагає формування та функціонування територіальної громади не як простої сукупності жителів певного населеного пункту, а як дієздатного суб'єкта, соціально і політично активного, самодостатнього з точки зору забезпечення матеріально-фінансовими ресурсами, спроможного на ефективне та відповідальне управління власними справами.

Самобутність громад, як можливість сільського розвитку.

Українське село має надзвичайно багату історико-архітектурну спадщину, культуру, самобутній побут, даровані природою мальовничі ландшафти, а також лікувально-рекреаційні ресурси.

В Україні існують усі передумови розвитку відпочинку в селі, який можна розглядати як специфічну форму підсобної господарської діяльності у сільському середовищі з використанням природного та культурного потенціалу регіону, або як форму малого підприємництва, що дає можливість певною мірою вирішити проблему зайнятості сільського населення, покращити його добробут, повніше використати природний та історико-культурний потенціал сільської місцевості.

Сільський туризм виступає важливим чинником стабільного динамічного збільшення надходжень до бюджету, активізації розвитку багатьох галузей економіки (транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство тощо). Сільський відпочинок в Україні за рахунок збереження етнографічної самобутності повинен набути національного значення:

- по-перше, він дає поштовх для відродження й розвитку традиційної культури: народної архітектури, мистецтва, промислів – усього, що складає місцевий колорит, і що, поряд із природно – рекреаційними чинниками, є не менш привабливим для відпочиваючих;

- по-друге, через сільський відпочинок мешканці урбанізованих територій з масовою культурою мають можливість пізнати справжні українські традиції;

- по-третє, етнокультура села репрезентує Україну світові й приваблює також іноземних туристів. Тому як передумову успішного розвитку відпочинку в сільських етнографічних районах треба розглядати формування ідеології відродження й розвитку всього спектра традиційної культури, починаючи від форм господарських занять до надбань духовної сфери, що діятимуть як сприятливі чинники для індивідуального відпочинку в етнографічних районах України .

Сільське населення України здатне отримувати реальні доходи у сфері сільського туризму від таких видів діяльності, як:

- облаштування туристичних маршрутів;

- облаштування й експлуатація стоянок для туристів;
- робота гідом чи екскурсоводом;
- транспортне обслуговування туристів;
- егерська діяльність (полювання, аматорське та спортивне рибальство);
- прокат туристичного спорядження;
- послуги приймання туристів;
- підготовка культурних програм;
- виробництво та реалізація туристам екологічно чистих продуктів харчування;
- реалізація туристам ягід та грибів.

Нормативно-законодавча база :

- ГКУ - Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV зі змінами та доповненнями.
- Закон про ОСГ – Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 р. № 742-IV зі змінами та доповненнями.
- Закон про ПДВ – Закон України «Про податок на додану вартість» від 03.04.97 р. № 168/97-ВР зі змінами та доповненнями.
- Закон про туризм – Закон України «Про туризм» від 15.09.95 р. № 324/95-ВР, у редакції Закону України від 18.11.2003 р. № 742-IV зі змінами та доповненнями.
- Закон про доходи – Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.2003 р. № 889-IV зі змінами та доповненнями.

Фактори, що сприяють розвитку сільського туризму в Україні:

- унікальна історико-етнографічна спадщина сіл;
- багаті рекреаційні ресурси;
- екологічна чистота сільської місцевості;
- відносно вільний сільський житловий фонд для прийому туристів;
- традиційна гостинність господарів та доступна ціна за відпочинок.

Різновиди сільського зеленого туризму:

- **Агротуризм** – вид сільського зеленого туризму, як пізнавального, так і відпочинкового характеру, пов'язаний з використанням підсобних господарств населення або земель сільськогосподарських підприємств, які тимчасово не використовуються в аграрній сфері. Цей вид може не мати обмежень в навантаженості на територію і регламентуванні видів розважального відпочинку.
- **Відпочинковий**, (відпочинок у селі). Базою його розвитку є капітальний житловий фонд на садибах господарів та наявні природні, рекреаційні, історико-архітектурні, культурно-побутові й інші надбання тієї чи іншої місцевості
- **Етнотуризм** – науково-пізнавальний вид сільського зеленого туризму, характерний для сільських місцевостей і сіл, розташованих у межах територій національних парків, заповідних зон, природних парків тощо, де передбачено відповідні обмеження щодо навантажень на територію та регламентовано види розважального відпочинку.
- **Івент-туризм (подієвий)** , це запланована соціально-суспільна подія чи захід, який відбувається в певний час і з певною метою, і має певний резонанс для суспільства. Подієвий туризм — це постійна атмосфера свята, індивідуальні умови відпочинку й незабутні враження, який спирається на залучення великої кількості туристів на який-небудь захід, цікавий для туристів.

Сільський зелений туризм – це не лише споглядання мальовничих пейзажів. Мешканці великих міст їдуть на село, щоб відпочити від цивілізації, а також навчитися різноманітних ремесел, адже господарі часто пропонують майстер-класи з гончарства, бджолярства, полювання, лозоплетіння та багато іншого. Сільський туризм представляє національний колорит, який міг би стати приманкою для закордонних відпочивальників, але іноземна клієнтура становить наразі не більше 20 %, адже якість послуг в Україні значно нижча від європейської.

Розвиток сільського зеленого туризму:

- стимулює розвиток селянських господарств, які займаються зеленим туризмом;
- сприяє розвитку соціальної інфраструктури;
- сприяє збуту надлишків сільськогосподарської продукції, збільшуючи додаткові прибутки селян і відрахування у місцеві бюджети;
- активізує сільський ринок праці, підвищує зайнятість, затримує молодь на селі, понижуючи потребу в закордонному заробітчанстві;
- сприяє охороні туристичних ресурсів, насамперед збереженню етнокультурної самобутності українців;
- створює можливості для змістовного відпочинку незаможних людей;
- сприяє підвищенню культурного рівня мешканців села та підвищенню екологічної свідомості.

Розвиток сільського туризму стримується наступними причинами:

- відсутність комплексної державної політики, нормативно-правового забезпечення та раціональних форм управління у сфері сільського туризму;
- відсутність фінансових ресурсів у власників садиб для відкриття власного бізнесу;
- відсутність якісних доріг і загальної інженерної інфраструктури в сільській місцевості;
- відсутність інформації про пам'ятки, що знаходяться у сільській місцевості;
- проблеми в отриманні гарантованих та якісних послуг, недостатня можливість захисту прав сторін;
- складність доступу до інформації щодо невикористаних туристичних можливостей села;
- на всеукраїнському рівні відсутня реклама сільського туризму;
- недостатньо використовується доступ сусідніх країн

Темпи зростання сільського зеленого туризму оцінюються від 10-20% до 30% на рік, а його частка в доходах від міжнародного туризму сягає 10-15%. Ринок сільського туризму в нашій державі знаходиться

на стадії становлення. Кількість господарств, що працюють на цьому ринку незначна.

До моделей сільського зеленого туризму відносять:

1.Розвиток сільського туризму на базі домогосподарства або особистого селянського господарства.

2.Будівництво приватних туристичних об'єктів в сільській місцевості.

3.Перспективною вважається модель яка включає сільськогосподарські тематичні парки, центри.

Щоб надати поштовх розвитку сільському туризму потрібно вирішити низку питань:

- розробити нормативно-правову базу щодо визначення організаційних умов надання послуг з сільського зеленого туризму в межах особистого селянського господарства;

- надати методичні рекомендації з добровільної категоризації житла, передбаченого для розміщення відпочиваючих;

- впровадити систему пільгового довгострокового кредитування сільського населення на розвиток сільського туризму;

- створити інформаційні засоби та технології з даними щодо клієнтської бази та інформування клієнтів про пропозиції з послуг відпочинку в селі.

Отже, можна зазначити, що сільський зелений туризм безсумнівно є дуже перспективним і важливим видом діяльності, і не зважаючи на певні проблеми, розвиток його в нашій державі з кожним роком набуває все більше обертів.

Рекомендована література:

1. Головацька В.В. Сільський зелений туризм: сутність, функції, основні організації / В. В. Головацька // Економіка АПК. – 2006. – №10. – С.148-155.
2. Терес Н. Розвиток сільського зеленого туризму та його вплив на збереження етнокультурної самобутності українського народу. Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. Випуск 37. – К.: УНІСЕРВ, 2012. – С. 18-27
3. Розвиток сільських територій в системі євроінтеграційних пріоритетів України: [монографія] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; наук. ред. В. В. Борщевський. – Львів, 2012. – 216 с
4. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій України (на прикладі Карпатського регіону): науково-аналітична доповідь / В. В. Борщевський, Х. М. Притула, В. Є. Крупін, І. М. Куліш // НАН України. Ін-т регіональних досліджень; [науковий редактор В. В. Борщевський]. – Львів, 2011. – 60 с.
5. Концепція загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3.02.2010 року № 121-р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1095.6085.0>